

Locsolkodás

Öcsémrel egyensúlyoztunk a sínen, melyikünk bírja tovább. Az esztétikától indulunk, a Tejúzemig sínen maradtam, ott is az öcsém lökött le, mert nem tudta elviselni, hogy már ezernél tartok. Elkaptam a karját, karomba kulcsoltam, és feszíteni kezdtem, ahogy a nagykötől láttam. Mondta, hogy ne, fáj! Tovább síneltünk.

— Gyűjtünk közösen? — kérdezte.

— Miért, mennyid van már?

— Negyvenhat forint.

— Nekem ötvenkettő — mondtam.

— Jól van, de én még meglocsolom a Pankát is, meg a Sipőczéket.

— Én meg a Vanyus Marit.

— Azoknál csak tojást kapsz úgyis!

Lebillentem a sínről, öcsém ki-röhögött. Aztán ő is lelépett. Szorosan, egymás mellett lépdeltünk a talpfákon, mivel a cigánysorhoz értünk. Félünk ezen a szakaszon. Nem több százötven lépésnél, mégis hosszabbnak tűnt, mint az esztétikától a nagymamáékig. Nem mertünk a putrik felé nézni, épp csak arra sandítottunk, nehogy leszólítsanak bennünket. A cigánygyerekek is locsoltak olyankor, igaz, nem tojásért, hanem borért, pálinkáért. De bor se kell nekik ahhoz, hogy belekössenek két, ilyen jól öltözött, szépen fésült gyerekekre. Apám fésült bennünket reggel, nyílegyenes választék, nekem jobbra, öcsémnek balra, hajolaját rá, hadd csillogjon, hadd lássák, a borbély gyerekei ezek!

A cigánysor végén elkanyarodott a sín, a putrik is, mi meg a Kút utcán mentünk tovább.

— Nekem még majdnem tele van — dicsekedett öcsém a kölnisüvegét mutatva.

— Jövőre már nem locsolok pénzért — mondtam neki.

— A Knolléknál ki se vettem a dugót — folytatta, mintha nem is szótlan volna.

— Mert, hogy néz ki, hogy egy ötödikes pénzért locsol — mondtam én is tovább a magamét.

— De te csak negyediket leszel...

Megláttuk a nagypapát a kútnál. Hozzászaladtunk, barackot nyomott a szép frizuránkra.

— Süssetek, nehogy elhervadjon a nagyanyátok!

Futottunk a kapuig...

Aztán húsvétok jöttek egymás után. A pénz elmaradt, helyette édes likőröket kaptunk a tojás mellé. Akkoriban nemcsak a locsolóüveggel mentünk a nagymamákhoz, hanem a mi nyuszink ajándékával. A nagymamának, ha jól emlékszem, kölnit vittünk, volt, mikor konyharuhát, egyszer kötényt is. A nagypapának meg minden alkalommal egy üveg bort. Már hetekkel húsvét előtt gyűjtöttük a filléreket-forintokat, hogy legyen a kölnire meg a borra.

Nagypapa az ajtó mögötti sarokban tartotta a borosüveget. Egyszer, mikor kiment vécére, kicseréltük a borosüveget ecetesre. Jött vissza, fogta az üveget, meghúzta. Köpött egyet, és nem tudta, mit csináljon velünk? Aztán csak annyit mondott, hogy takonymasinak vagyunk. Borral tisztította a száját, és leült velünk kártyázni. Csaltunk sokat, ő meg úgy tett, mintha nem venné észre...

Most biciklin tekerek a sín mellett földúton.

Öcsém helye üres. Már biztosan megfordult, kocsi-val hamarabb végezni. A cigánysoron gyorsított a tempón, aztán mégis lelassított. A putrik felé nézek, kutatom, mi változott azóta, de semmi. A Kút utca végén most is ott a kút. Csupasz. Nincs a csőrében vödör, nincs kéz a fogantyúján... nincs barack... igaz, szép frizura sincs.

Nagymamát a meleg konyha vigyázza. Megőrül nekem. Elő a kölnisüveget, meglocsolom, borral kínál. Fogom a két vödört, kil a kúthoz, vízzel töltöm őket, vissza a konyhába. Ülök és nézelődöm. A kredencen a pakli kártyát keresi szemem, hiába. Körtölgetem a bort, egyes-

egyedül. Maradok még vagy félórát és elköszönök.

Nem a sínek felé, a Körte irányába indulok. Megtöltetek egy literes üveget olaszrizlinggel, és kitekerek a temetőbe.

— Locsolni jöttem, nagypapa — mondom a földkupacra.

Azzal kihúrom a dugót, és öntözni kezdem a sírját.

— Nehogy már kilocsold! — lép elő a szomszéd sír keresztje mögül. Kezében piros ász, tök alsó, makk tíz. Barackot nyom a fejem búbjára, és megfogja a kezem.

Kisértünk a temető kapuján.

A Körteben háromdecit kér, nekem meg nagymálnát. Félrehúzdunk, mások is hadd férjenek a pulthoz. Zsebében kotorászik, mit kereshet? Hát persze, a cigarettát! Kér valakitől egy szálát, tüzet is hozzá. Mélyeket slukkol, nagyokat kortyint. Kiiszmom én is a málnát, nehogy lemaradjak.

— Minden jól, Piszkei bácsi! — mondják neki többen, ahogy megyünk kifelé.

— Isten velük! — mondja nekik nagypapa.

A vurstliban fölfizet a ringlis-pilre, egyszerre három menet-re. Indul a ringlis-pil, láncok feszülnek, lenn emberek törpülnek. Minden körnél látom a nagypapát, néha int is, néha mosolyog is. Aztán az eget nézem, ott messze madarak reptülnek, én is madár vagyok, úgy érzem.

A harmadik menet után kiszállok, a nagypapa sehol. Indulok a borosátor felé, hátla...

de nem. A céllövöldésnél találom rá, csokornyai mürözsát lőtt nekem, míg madárkodtam.

Sorban állunk a vattacukros-nál, célba dobunk rongyabdák-kal, hamutartót nyerünk, meg egy műanyag autót.

Még egy menet a ringlis-pilre. Borosátor előtt a nagypapa. Itt nincs málna, pohárból egy korty az enyém.

— A nagymama örülni fog a rózsának — mondom hazafelé.

Az udvar végén fűrészbak. Lovagolok rajta. Nagypapa rózsát vág, nagymama alszik.

— Ne keltsük fel — mondja. A rózsát a sparhelt mellé rakja, kezem fogja, és indulunk a temető felé.

A sírhoz érve, se szó, se beszéd, eltűnik. Kutatom nyomát, hiába. A szomszéd sír keresztjéhez ugrom, ott sincs.

— Nagypapa! Nagypapa! — kiabálom, aztán halkán folytatom: — Jövő húsvétkor is...

könnyezem a szavaimhoz. Nem csoda. Úgy itt hagyott, hogy barackot sem nyomott a fejemre.

HÁMOS VILMOS

Milyen egyszerű és könnyen áttekinthető akció egy ruha megvarratása! Bemegy az ember a szabóhoz, kicsomagolja a boltban vásárolt anyagot, vagy ha az nincs, kiválasztja a helyszínen ajánlottból, a mester végigarszolja a centivel a kuncsaftot, egy-kettőre felveszi a méreteket, megállapodnak a fazonban, számolgatnak, kábé ennyibe kerül, mert, hogy kell a ruhához bélés, gomb, csat, cipzár, cérna, koptató, miegymás...

„Ekkor tessék jönni.”

Tíz ruhával már több a gond. Százal még inkább, százezerrel?

Ajjaj! Ahhoz nem elég a rendeltet felvevő mérészkáló mester, a szöveten csattogó szabólló, s a kiegészítő anyagok, kellékek sem igen férnek el egy fiókban.

A Szegedi Ruhagyárban száz-ezrével futnak át a gyártószalagokon az öltönyök, szoknyák, női ruhák, s a kicsiben egyszerű, magától értetődő mozzanatok „felelős szervek”, csoportok, osztályok bonyolult termelési feladatává lényegültek át. Még egy ollónyisszantás sem történt, máris két-három részleg dolgozóinak feje fölé a megrendelés miatt.

Új típust kért a szovjet partner. Hányat, milyent, mekkorát, milyen anyagból... ezt már a kereskedelmi osztály „feldolgozta” s továbbítja a GYEK-nek.

A rövidítés megfejtése: gyártmányelőkészítési osztály. Itt dolgozik a Villám brigád.

Egy alig sárgult, alig tört fényképet kerül elő a fiókból. Ki híné, hogy harmincéves. Bakacsi Józsefné felnéz, bólint: valóban, alig hihető, hogy az újszegedi útt-kopott, mégis új üzemszarnokban (ők sufinak mondták) az a mosolygós fiatalasszony a sorban az utolsó, ő volt...

— A szalag végén a masni. Az voltam. Harminc éve kezdtem, a gyárral együtt. Ott a képen gomblyukázó gépénél ülök, de voltam azóta meos, végbeosztó, segédművezető, most pedig programozó. Innen is megyek nyugdíjba — két hónap múlva.

Másik képet húz elő. Ezen karon fogva mosolyog a gépbe egy szőke lánnyal.

— Ő is alapító, Balogh Zoltánné. Manyika.

— És most, hol dolgozik?

— Itt van, velem szemben, ő is brigádtag.

Bakacsiné belemerül a kimutatásokba, kártyajátékosként pörgeti a kártyákat, siet, fél óra múlva be kell adnia a „gyorsfényképet”, melyik szalag hogyan áll, hány napra elegendő varrni-valót tartaleköltak az el-látására. Ha négy-napi készlet megvan, jó, ha csökken a mennyiség, oda irányít, szabványt. (Kiszabott, varrásra váró anyagot.) Ő az első láncszem. Ő most „diszponál”. Baloghéhoz kerül a „diszpó”: milyen anyag, milyen megrendelőnek, melyik üzemen részben készül majd el. Manyika indul, lépcsőn le, lépcsőn fel.

— Még mondják, hogy mi amolyan irodisták vagyunk! Hány-szor végigjárjuk a gyárat egy nap? Mi tartjuk a kapcsolatot a raktárral, laborral, szabá-szattal, műszakkal.

Megyünk a raktárba, kéri a szovjet rendelésnek anyagot. Van.

— Most igen, de nem mindig. Olyankor verem a huppot,

Megy a diszpó vándorútra...

Mozaikkép a Villám brigádról

Ezúttal nem veri, indul a laborba. Itt készül a szabásminta, itt számolják ki, melyik méretnek mennyi anyag kell. A többi csak szorás dolga: ennyi és ennyi kell ebből meg ebből a méretből, az összesen... Ehhez pedig ennyi vég szövetem van, akkor... Néha egy műszakkban annyi anyagot kell — papíron — felosztani, hogy Szegedtől Vársárhelyig érne. Harmincezer métert...

Vissza a brigádhoz, közben emlékszik az iménti képre.

— Negyvenkilencben, május 1-re diszítettük a gyárat, akkor kaptak le bennünket. Ocska gép-színben kezdtük — nem olyan körülmények közt, mint most — ráadásul próbaidővel! Két hét után vagy maradt, vagy elküldték a dolgozót. Mi minden voltam én azóta! Varrónő, irodista a bérosztályon, nem tetszett, vissza a varrodába, aztán megint iroda, a gyártáselőkészítésen végbeosztó, most meg a csoportvezetőt helyettesítem.

Végbeosztás: ez az, amit nem könnyű kiszámolni, hogyan a leg-gazdaságosabb az adott mennyiséget minél kevesebb maradékkal kiszabni.

Drencsényi Józsefné, a brigád-vezető helyettese villogó lámpák-kal jelző számítógép billentyűin végzi egész napos ujjgyakorla-tait.

— Ez az EMRT—2 végbeosztó gép, tizenkét ember munká-ját végzi el. A Villám brigád védnökséget vállalt fölötte. Tizenegyedik éve van nálunk, s egyébként már leirták, azaz nulla értékűvé vált.

— Működik?

— Kifogástalanul.

Gombnyomások jobbra-balra, a jelzőlámpákon számok; ebből a végből kijön 13 ruha a 48-asból, egy az 52-esből és marad 25 centi hulladék — mondja a gép és elégedetten bólintok, lám, milyen okos! Drencsényiné tovább skálázik, nem fogadja el az eredményt.

— Ez már jobb: 48-asból 12, plusz kettő az 52-es méretből.

— A maradék?

— Két centi.

A brigádvezetőt helyettesíti. Alighanem ez az oka, hogy bármerre kanyarodunk a beszélgetésben, mindig visszatér a szót a brigádra. Körül akarom járni, kinek, mi a posztja.

— Itt mindenki ismeri a másik munkáját, és bármikor tudja helyettesíteni, ha hiányzik a brigádtag. Most például én a brigádvezető, Markovics Jánosné helyén dolgozom, aki pártiskolán van, az enyémén pedig Földesi Árpádné.

— És az óvén?

— Faragó Józsefné, aki pedig a nyugdíjba menő Bakacsiné helyett lesz majd programozó.

— Egymásrautaltság?

— Függ egymástól a másik munkája, így végül is, az egész

brigádé, szóval, ez csak csapat-munkával képzelhető el.

Kiderült, nem csupán a brigád termelőmunkájában van meg az összetartás. Földesinéről mesélük.

— Ki akart lépni a brigádból, mert azt mondta — nem bírja teljesíteni, amit vállaltunk. Nem engedték.

A fiatalasszony egyedül neveli két kisgyereket, s kilépni épp emiatt akart. Nem ritkán maga is segítségre szorul, s ha ő nem tud segíteni a közösség-nek, legalább nem hátráltatja — gondolta, s bedobta a törülkö-zőt. Az asszonybrigád megértőbb volt, mintsem hitte.

— A brigád társadalmi munkában az egyik szociális otthonnak pelenkákat szegett be. Én nem tudtam a gyerekek miatt itt maradni varrni, erre megcsinálták a rám jutó részt is. Abban is segítettek, hogy a gyerekeket az óvoda tovább vállalja, olyankor, amikor úsznom kell.

— Úszni?!

— Orvosi utasításra. Ez az egyetlen gyógymód a betegsé-gemre. Meg kellett értenem, hogy ... nem randevúzni megyek...

Hogy el ne felejtsek: a „diszpó” megy tovább.

Nagy Mihályné egy újabb írá-sos utasításban, amelyen anyag-nevek, méterméretszámok sor-zaznak, bélést rendel, Nyitrai Jánosné pedig már gomb is, meg mindenféle (ők így mondják) aprókellék (persze, tízezer-szám!) kerül a ruhához. Közben emlékeket idéznek.

— Azt is írja meg, hogy mennyit járunk moziba, színházba. Bakacsiné a közönségszerve-ző...

— Tavaly száztíz bérletesem volt, most csak nyolcvanhat. De azok legalább elmennek! — ezt Bakacsiné veti közbe, hátra sem fordulva. Már csak azért sem, mert a brigád meglepte egy visszapillantó tükrökkel — ne kelljen annyit forognia.

— Munkás-művész, találkozon voltunk a színesklubban! Többet ért, mint egy előadás...

— Mint az író-olvasó találkozó — veszi át a szót Nagy-né. — Janicsárok... Tóth Béla, szegedi író, ismeri? Olyan közvetlen, kellemes hangulatú beszélgetés volt, mint... mint egy családi összejövetel.

A szovjet modell Annus Ist-vánné szabászati technikus asztá-lán fekszik — centiméteres pa-pírdarabkákat formájában.

— A laborból a szabásmintát lemásolom és ennek alapján indítom a gyártást. Egy új modelldíjtásával mindig több a gond. Délelőtt dolgozom, de a délutáni műszak kezdő a szabást. Bent kell maradnom, néha 4-5 óráig is.

— Mit szól ehhez a család?

— Ha volna férjem, biztos el-zavarna.

Indul a szabászatra. Nemsoká-ra gépek hasítanak a készülő ru-ha szövetébe, hogy aztán a hét végén raktárba szállítsák a szov-jet exportra váró öltönyöket. Rajtuk a Szegedi Ruhagyár cím-kéjével — amelyet ugyancsak a Villám brigád tagja, Hajnal Im-réné készített a gyári nyomda-ban...

Részlet egy előterjesztésből:

„A Villám szocialista brigád... 1967-ben alakult. Eddig kétszer nyerte el a Vállalat Kiváló Bri-gádjá címét... Hozzájárultak — az esetenként előforduló anyag-ellátási nehézségek ellenére — a szabászat és a varrodák folya-matos ellátásához... anyagtake-rekossági vállalásaikat a terve-zett hárommal szemben hat szá-zaléka teljesítették... Két elfo-gadott újításuk van... patro-nálják a Bem utcai óvodát...”

A Villám brigád ezúttal har-madszor nyerte el a kiváló cí-met.

IGRICZI ZSIGMOND

Vaderna József

Odüsszeusz

Megérkeztem hát Ithakába.

Vitorláim náthás zsebkendők, evezőim rothadó virágkarók.

Pénélopeia hűsége eleven kötél, rosszabb a ribanczkodásnál.

Nem segít ravaszság, lelemény, kegyetlenebbül a betörétnél hátamat halálra csiklandozzák.

Illedelmesen felkelek, leülök.

Ajtófélfának támaszkodva becsukodom az ajtó helyébe: Odüsszeusz utolsó útja.

Orsovai Emil

Bohócmosoly

Ki nemsokára majd porondra lépsz, most öltözöben ülsz és hallgatsz a cirkusz vágyott, drága, szűrt zaját: a tapsot, cintányért s a nagydobot.

Ezek az álmodások percel, megcsillog s elringat a kinti nesz. Fűrészpör szálldos, mint a képzlet, szűk folyosód: a pillanat felett.

S mit tükrödben látsz, fáj a smink alatt: bohócmosoly csak, gürbölt, cifra maszk, olcsó, mint előttem a téglék.

És torz-pofát vágsz, aztán föl kacagsz, mint aki fél hogy mindjárt sírni kezd.

